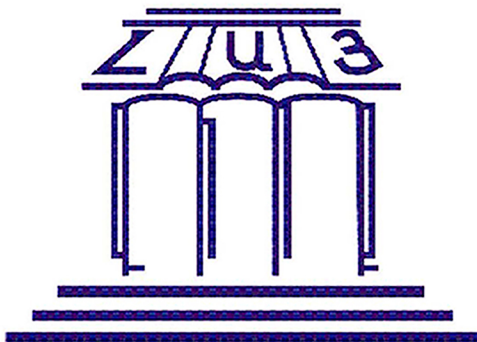

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

1697

Ն՝ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ԹԻԻ 7

№. 7

L OF GOOD HEALTH

ՔԱԶԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ
ԱԻԵՏԱՐԱՆԸ

ԳՐԵՑ

Զ. Ռ. ՊՐԱՈՒՆ

Կ. ՊՈՒԽՍ

ՏՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ՄԱՏԲԷՆՍԵԱՆ

1921

225

f-90

225

F-90

ՔԱԶԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ

ԱԻԵՏԱՐԱՆԸ

ԳՐԵՑ

Զ. Ռ. ՊՐԱՌԻՆ

Հրատարակութիւն Ամերիկեան Պոստ Ընկերութեամբ

Կ. ՊՈՒԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ՄԱՏԹԵՆՍԵԱՆ

1921

2010

ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻ ԱՌԹԻԻ

Բարիին շինող Ձեռքը, որ Նախախնամութեան ամենագոր Ձեռքն իսկ է, անսկզբ-նական դարերէ ի վեր գործած է եւ պիտի գործէ յաւիտեան: Հակառակ աշխարհս ու ազգերը յեղաւթնող, վերիվայրող փոփոխութիւններու՝ նոյն այս շինող Ձեռքը, երբեմն երեւութապէս դանդաղ, երբեմն անհասկնալիօրէն բարդ, բայց ան-ւականապէս կ'իրագործէ Անհուն Միտքին Մեծ Մրագիրը:

Վերջացող համաշխարհային անաւոր պատերազմը, որմէ անցաւ աշխարհս՝ իբրեւ կրակէ, իր սահմուկեցուցիչ ու անբացատրելի յեղաւթնումներուն մէջն իսկ, կը հաւատանք քեզ, մասն եւ այն Մեծ Մրագիրին: Այս մեծ աղէտին պատճառաւ աշխարհիս մեզ յառաջ եկան մեծ աւերներ, զորոնք վերաշինելու համար գերագոյն նիւթեր քափելու եղան մըն է որ կը բացուի մեր առջեւ: Մեծ է նիւթական ու ճեղքական կորուստն ու աւերը. բայց մարդիկ սկսած են անմիջապէս խորհիլ անոնց վե-

12001

12001

39267-67

52560-Ա.Է.

րաշինութեան ու դարմանումին համար : Բայց մեծագոյն կորուստ, գոր աշխարհ ըրաւ այս մեծ աղէտին առքիւ, ոչ նիւթականն էր, ոչ ալ սնտուկանը : Բարոյական ու հոգեւոր աշխարհի կորուսներն ու աւերները խորօրէն անչափելի ու մեծապէս աւաղելի են : Շատ հոգիներ մահացան, շատ նկարագիրներ փայայուեցան, շատ բարոյականներ խաբարեցան, շատ հաւաստներ խախտեցան ու Բարիին շինող Ձեռքին սփանչելի շատ մը ձեռակերտներ փնացան առ յաւիտ :

Բայց հիմա ժա՛մ է գործելու ամեն անոնց, որոնք Յաւիտեանական Միակ Բարիին, ամենաբարին Աստուծոյ, բարձրացնող գորութեամբ գօտեպնդուած՝ պիտի սկսին վերաշինութեան սուրբ գործին՝ հոգիներու աշխարհին մէջ : Վերջին դժբախտ փորձառութեամբ ա՛յլ աւելի գիտակցեցանք թէ շատ դիւրին է փանդելը, նոյն ասեմ արդէն գիտէինք թէ շատ ու շատ դժուար էր շինելն ու մանաւանդ վերաշինելը : Բայց այդ պատճառ մը չէ որ չվերսկսինք շինութեան նուիրական գործին, որուն կամաւոր ու համոզուած գործիչները ըլլալ բարձր առանձնաշնորհումն է իւրաքանչիւր Քրիստոնեայի :

Հետեւաբար, մենք եւս, հոգեւին գիտակից այդ սուրբ գործին կենսական կարեւորութեան ու անլքեանագելի պահանջին՝ բարոյական եւ հոգեւոր վերաշինութեան սատարած ըլլալու միակ բաղձանքով կը հրահարակենք ներկայ *Վերաշինութեան Մասենաշարը*, որ՝ կը յուսանք թէ՝ Աստուծոյ Սբ. Հոգիին շնորհովը անկործանելի վերաշինութիւն յառաջ պիտի բերէ ընթերցողներու հոգիներուն մէջ :

ՔԱՋԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ԱՒԵՏԱՐԱՆԸ

«Եւ ինծի կենաց ջուրի գէտ մը ցուցուց ակնվանիի պէս պայծառ, որ կ'ելլէր Աստուծոյ ու Գառնուկին արռուէն : Եւ այս փաղափին հրապարակին մէջ, ու այն գէտին մէկ կողմէն ու միւս կողմէն կենաց ծառ կար՝ որ տասուերկու կերպ պսուղ կը բերէր, ու ամեն ամիս իր պսուղը կու տար . եւ այն ծառին տերեւները հեքանոսներուն բժշկութիւնն կ'ըլլար :» Յայտ. ԻԲ. 1,2 :

Տեսանողին տեսչեան մէջ «ծառին տերեւները հեքանոսներուն բժշկութիւնն» էին : Անոր մտքով, պտուղէն աւելի տերեւները շնորհալի խորհրդանշեր եղան հիւանդութիւնն բժշկելու Աստուածային հոգածութեան : Տերեւները կը ներկայացնեն ինչ որ զիպուածական է, տեսակ մը երկրորդական արտադրութիւն : Ծառին զլիսաւոր պաշտօնն է պտուղ բերել : «Ամէն ամիս պտուղ կու տար, ամէն տեսակ պտուղ,» և անտարակոյս այն տեսակէն զոր առաքելը կը յիշէ, ըսելով, «Հոգիին պտուղը այս է . սէր, խնդութիւն, խաղաղութիւն, երկայնատեւութիւն, քաղցրութիւն, բարութիւն, հաւատար-

մուլիւն, հեղուլիւն, ժուժկալուլիւն»։ Բարոյական այս օգտակար յատկութիւններն են Հոգիին պտուղները։ Նկարագրի այս տեսակն է իրական պտուղը, զոր կենաց ծառը կոչուած է տալ մարդկային փորձառութեան պարտէզին մէջ։ Սակայն գլխաւոր իր այս կոչման հետ կարծես դիպուածաբար ունի նաեւ քաջառողջութեան ծառայելու պաշտօն մը — «ծառին տերեւները հեթանոսներուն բժըշկութիւն» կ'ըլլային։

Կ'ուզեմ այժմէն որոշ պարզել այս կէտը, վասն զի բոլոր մեր համայնքներուն մէջ կրօնասէրներու խումբեր կան, որոնք Ֆիզիքական բուժումը իրենց ուշադրութեան գլխաւոր առարկան կը դարձնեն։ Անոր վրայ կը խօսին, անոր վրայ կը խորհին, անոր վրայ կը դրեն անդադար։ Իրենց հրատարակութիւններուն մէջ ախտին գոյութիւնն իսկ կ'ուրանան, բայց հետաքրքրաշարժ անհետեւողականութեամբ մը կը փութան անգոյ այդ ախտը, առանց ուէ դեղի, բուժելու հերոսական ձեռնարկին յատկացնել իրենց գլխաւոր ոյժը։ Ասով իրենց կրօնական հորիզոնն իրապէս կը սահմանափակեն և տերեւ արտադրութեան միայն կը նուիրուին։ Երբ դատաստանի օրը գայ, վախ կայ որ անոնցմէ չատեր «տերեւներէ դատ բան մը» չունենանց ցուցնելու, կորստական այս մարմինները լաւ վիճակի մէջ պահելու իրենց կարողութիւնն ապացուցանելու տենդին պատճառով արհամարհած ըլլալով օգտակար և անձնուրաց ծառայութեան աւելի կարեւոր բաները։ Այս ուրիշ բան չէ, բայց եթէ չափազանց կարեւորութիւն ընծայել և կեդրոնական կամ գլխաւոր հանդամանք տալ դիպուածականին։

Ամէն պարագայի մէջ ֆիզիքական այս մարմինները պիտի թողունք քիչ ժամանակէն։ Հետեւեալէս մեծ խնդիրն այն չէ թէ մէկը լաւ լեարդ և առողջ ստամոքս ունի՞ թէ ոչ, այլ թէ ողջամիտ և ճշմարիտ մարդ է, ուղիղ, անձնուրաց և օգտակար է իր անձնական բնաւորութեամբ։ Ֆիզիքական բուժումն իրենց գլխաւոր նպատակն ընող մարդոց այս խումբերը կրնան ցոյց տալ այսինչ տեսակէն բաւական թուով բուժումներ։ Իրենք տերեւի արտադրութեամբ կ'զբաղին և տարօրինակ բան պիտի ըլլար, եթէ երբեմն տերեւի բաւակոն գոհացուցիչ հունձք չարտադրէին։ Սակայն երբ փնտռէք թէ իրենց ընդհանուր բերքը ի՞նչ է օգտակար ծառայութեան պտուղի ձևով, հրե հարցնէք թէ քանի՞ պատասպարան ունին որբերու և ծերերու համար, աղքատներու համար ի՞նչ կ'ընեն իմաստութեամբ մատակարարուող և առատաձեռնութեամբ հոգացող նպաստի հաստատութիւններու միջոցով, ո՛րքան բարի ազդեցութիւններ կը գործածեն մեր քաղաքներու անխնամ և բազմակարօտ թաղերուն վրայ՝ ընկերային ընտիր գաղութներ և բարեկարգչական ուրիշ ձեռնարկներ հաստատելով անոնց մէջ, երկու սեռէ ալ զարգացած քանի՞ Քրիստոնեաներ կը հասցնեն ամէն բարի գործի համար կատարելապէս պատրաստուած, շատ ըսելիք չունին իրենց ինպատու։ Դժբախտաբար զբաղած են գլխաւորապէս այս տերեւներն արտադրելով, որոնք մարմնաւոր կարգ մը եկրորդական տկարութիւններ կը բուժեն։

Անոնց յաջողութիւնները գրեթէ ամբողջովին, եթէ ոչ բոլորովին, կը կայանան գործարաններու

գործողութեան յատուկ խանդարումներու և ոչ թէ կաղմական հիւանդութեան, այսինքն ախտաւոր գործարաններու, բուժման մէջ: Շատեր գիտեմ որ գլխացաւէ, անմարսողութիւնէ և նմանօրինակ ուրիշ անկարգութիւնէ ազատեցան մտային դարմանումով: Չեմ գիտեր սակայն սոսկ նոյն դրութեամբ բուժուած գործարանային հիւանդութեան միակ օրինակ մը, ուր նախ քան դարմանումը ձեռնհաս ախտաճանաչներու ձեռամբ վճռապէս հաստատուած ըլլար ախտին ներկայութիւնը և յետոյ նմանապէս ապացուցուած՝ անոր բուժումը: Թելադրութեան սկիզբունքը մեծ կարեւորութիւն ունի ջղային կամ մտային անկարգութիւններէ ծագում առնող ախտերու մէջ: Բայց կը թուի թէ ցարդ չնչին կամ ոչինչ ազդեցութիւն ունեցած է քաղցկեղի, հիւսածախտի և երիկամախտի նման գործարանային լուրջ հիւանդութիւններու դէմ: Անշուշտ տղայոց և ընդհանրապէս անուաներու ապահովութեան համար լաւ պիտի ըլլար որ մտաբոյժները օրէնքով կամ հանրային կարծիքին ճնշումով ստիպուէին իրենց աշխատութիւնն յատկացնել հիւանդութեան այնպիսի դէպքերու միայն, ուր գիտական հետազոտութիւն ու լայն փորձառութիւն միասնաբար ցոյց կու տան թէ թելադրութեամբ դարմանում կարելի է յաջողելու բաւական յուսով:

Սակայն Աւետարանի գլխաւոր նպատակին կեդրոնական ու դիպումածական մասերուն այս տարբերութիւնը ցուցնելէ ետեւ կ'ուզեմ հարցնել թէ հոս Սուրբ Գիրքը մեզի ի՞նչ կը ներկայացնէ մեր առողջութեան համար: Յիսուս Քրիստոսի Եկեղեցին առողջութիւն սորվեցնելու է մեզի ոչ թէ իբր

իր գլխաւոր պաշտօնը, այլ իբր տերէն իր գլխաւոր նպատակի ծառին, որ, ինչպէս արդէն իսկ ցուցուեցաւ, պիտի տայ Քրիստոնէական նկարագրի և ծառայութեան բարի պտուղը: Թերեւս անտեղի կերպով ահաբեկած ենք կրօնական փորձառութեան այս երևոյթն յաճախ յատկանշող տն-խմաստ և տարափոխիկ խանդավառութենէն: Չանցըրած ենք ինչ որ լաւ պիտի ըլլար որ համբերութեամբ մշակած ըլլայինք խելքով ու սիրով: Այսօր կրօնական այնքան երկրորդական ներկայացումներ պիտի չունենայինք, եթէ գլխաւոր վրանին տակ կատարուած խաղարկութիւնն աւելի խնամեալ, զոհացուցիչ ու կատարեալ ըլլար: Կարող ըլլալու էինք բոլոր եկողներուն տալ Աստուծոյ Որդւոյն աւետարանին ամբողջական օգտակարութիւնը:

Ինծի այնպէս թուած է թէ տասնեւիններորդ դարու վերջին կիսուն մէջ լայնատարած հակում մը կար արտաքինին չափազանց կարեւորութիւն ընծայելու, իսկ ներքինին ոչ բաւական: Յառաջդիմութեան աստղը դարերով դէպ արեւմուտք շարժեցաւ, նիւթական զարգացման նոր դաշտեր փրնտռելով: Հիմա, ինչպէս ըսաւ մէկն անցեալ օր, «դէպ ի ներս կը շարժի» Նիւթական բաներու վրայ հաստատուած գրեթէ կռապաշտական հաւատքը առողջարար հակահարուած մը ունեցաւ և անտեսանելի զօրութիւններու նկատմամբ շահագրգռութիւն սկսաւ: Այրեր ու կիներ դարձեալ սկսան մշակել, պատուել ու պաշտել ներքինը, և շատ կերպերով կը յայտնուի այս տրամադրութիւնը: Այս աշխարհի թագաւորութիւնները, մարմնական առողջութիւն, մտային զարգացում, ըն-

կերպին հրապուր, օգտակար գործունէութիւն, այս ներքին շարժման միջոցով սկսած են աւելի ճշմարտապէս ու կանոնաւորապէս ըլլալ թագաւորութիւններ Քրիստոսի Հոգւոյն — ոչ ևս ապստամբ, ոչ ևս առանձին ու անկախ, այլ հնազանդ ու համերաշխ թագաւորութիւններ Աստուծոյ Հոգւոյն:

Ես կը հաւատամ թէ լաւագոյն առողջութեան և հետեւապէս լայնագոյն խնդութեան ու արդիւնաւորութեան համար մեր Քրիստոնեայ աշխարհին զլիսաւոր յոյսը չկայանար այնչափ բժշկական գիտութեան առաւելագոյն յաջողութեամբ դարմանելուն մէջ անձի մը վրայ իրապէս եկած ուէ հիւանդութիւն, որքան ալ ինքնին կարեւոր գործ ըլլայ այս, որչափ ներքին կեանքն այնպէս զօրացնելու մէջ որ աւելի զերծ մնայ հիւանդութեան յարձակումներէն:

Ահա ոսկեհանք մը ոչ թէ հեռակայ լիռներու մէջ, այլ ձեր իսկ անձնական կեանքին խորերը թաղուած: Երբեք պատշաճապէս պեղուած չէ այն: Դուք միշտ ձեզի հետ ունիք ձեր միտքն ու հոգին, և միշտ շփման մէջ են անոնք ձեր բոլոր անդամներուն հետ: Անդու համակրական և կենսական յարաբերութիւններու մէջ են գործարանային բոլոր այն պաշտօններուն հետ, որոնցմէ կախում ունինք առողջ կեանք վայելելու համար: Անտեսանելի այդ գործութիւնները կարելի է լուսաւոր հաւատքով և իմաստուն կամքով այնպէս օգտագործել որ անխորհրդութեան և անտարբերութեան հողին տակ թերեւ տարիներէ հետէ թաղուած սքանչելի հարստութիւններ ձեռք բերէք: Կրնաք, եթէ կ'ուզէք, պեղել ու երևան հանել

ձեր ներսի ձօնութիւնը, և այսպէս անգին շահաբաժիններ շահիլ ձեզի և ձեր սիրելիներուն համար:

Յոյց տանք ուրեմն Սուրբ Գրոյ մէջ ծանուցուած քաջառողջութեան այս աւետարանին կարգ մը կէտերը:

Նախ, ուղիղ խորհուրդներ իբրեւ ընդհանուր սովորութիւն մտային կեանքի — «Մէկը իր սրտին մէջ ինչպէս կը մտածէ, այնպէս է:» Այս շնչանակեր թէ միակ խորհուրդ մը քաղցկեղ կը բուժէ կամ ցաւող ախտայ մը կը լեցնէ — Սուրբ Գրքը գրող մարդիկը խենթ չէին: Այլ կը նշանակէ թէ մտքի վիճակները միշտ կ'արձանագրուին իրենց յաջորդող ֆիզիքական վիճակներուն մէջ: Մտքի ախտաւոր պայմանները տակաւ յառաջ կը բերեն մարմնի ախտաւոր պայմաններ: Տկարութիւն, անհաստատամտութիւն և երկիւղ՝ գետին մը կը պատրաստեն ախտի սերմերուն բոլորովին նպաստաւոր: Միւս կողմէ մտքի առողջ վիճակներ — ամեն շարութենէ, դառնութենէ, նախանձէ զերծ միտքեր, հաւատքով, յուսով ու սիրով լեցուն միտքեր — առողջութեան կը նպաստեն արեւալոյսի, թարմ օդի և մաքուր ջրերի նման: Մարդ մը իր սրտին մէջ ինչպէս կը մտածէ անդու անդադար, դէպ ի վեր թէ դէպ ի վար, այնպէս կը միտի ըլլալ:

Շատ աւելի դժուար է ուղիղ խորհուրդներ, ուղիղ բաղձանքներ, ուղիղ նպատակներ մշակել այնպէս որ միշտ մեր մէջ իշխեն անոնք, քան երթալ բան մը առնել չիշի մը մէջէն: Մարդկային փորձառութեան իրական բարձունքները կարելի չէ ելլել առանց մաքառելու և մազլցելու: Բայց «Բաջառողջութիւն, չիշը մէկ տողար» աղաղակն սկսած

է արագ արագ կորսնցնել իր հրապոյրը :» Եւ այժմու ուշագրաւ աղաղակն է քաջառողջութիւն ապահովել Աստուծոյ յայտնեալ կամքին հետ երջանիկ ներդաշնակութեամբ ֆիզիքական, մտային և հոգեւոր ամէն կարողութիւններ մշակելով և զարգացնելով :

Դարմանումի այս մեթոտը սա առաւելութիւնն ալ ունի որ կը բովանդակէ, և իսկապէս ու տեաւկանապէս ազդեցիկ ըլլալու համար պէտք է որ բովանդակէ, ամբողջ ներքին կեանքին մշակումն ու զարգացումը, ինչ որ անկարելի է չիշի մը մէջէն բան մը առնելով : Շատերս պիտի ապրինք ու տեսնենք այն օրը, երբ ամէն կողմ կենաց այս ծառերը պիտի աճին հեթանոսներու կամ ազգերու բժշկութիւն եղող տերեւներով ծածկուած : Եւ հասարակ ժողովուրդը, ուրախութեամբ լսելով բարի լուրը, օգնութեան այս աղբիւրէն անդադար պիտի օգտուի իր առողջութիւնը բարւոքելու համար : Զանացէք այն կէտն հասնիլ, ուր կրնաք վեր նայիլ և ըսել, «Քու խորհուրդներդ իմ խորհուրդներս են, և քու ճամբաներդ իմ ճամբաներս, ով Տէր,» և ահա այնչափ յառաջացած պիտի ըլլաք որ պիտի կրնաք ըմբռնել սա բարձր խորհուրդը, «Մէկը իր սրտին մէջ ինչպէս կը մտածէ, այնպէս է :»

Մեր մտքի խաղաղութիւնը եղծող և այսպէս ախտի այս ինչ տեսակներուն մերձեցումն հրաւիրող երկիւղի գլխաւոր տեսակներն են վատառողջութեան երկիւղ, ձախորդութեան երկիւղ, զրկումի երկիւղ և պարտականութեան կատարման մէջ անյաջողութեան երկիւղ : Ուրիշ երկիւղներ ալ կրնան ըլլալ, բայց անկարեւոր են այս չորս գլխաւորնե-

րուն հետ բաղդատմամբ : Եւ նեղիչ բոլոր երկիւղներուն առջեւէն կ'երթայ ֆիզիքական անատակութեան այս ահաւոր երկիւղը :

Կարելի չէ թեթեւ կերպով նկատել զայն : Ձենք կրնար ձեռքի շարժումով մը կամ մտքի խաբեւատիր պատկերով մը ի բաց վառնել զայն : Երկիւղալի բանը գոյութիւն չունի՝ ըսողները պարզապէս թեթեամիտ են : Տկարութիւն և ցաւ, հիւանդութիւն և մահ, բիրտ իրականութիւններ են, և պէտք է դիմագրաւել և, որչափ կարելի է, նուաճել զանոնք : Կենսական հարցն է թէ ի՞նչ տրամադրութեամբ կարելի է լաւագոյնս դիմագրաւել զանոնք երբ գան :

Ես չեմ գիտեր տրամադրութիւն մը լաւագոյնքան զայն, որով Սաղմոսեագուն կ'երգէր, «Չարէն պիտի չվախնամ, վասն զի դուն ինձի հետ ես :» Գործնական ձեռք բոլոր իմաստութեամբ միջոցներ յարմարցուցէք նպատակներու : Օգնութեան ամէն կարելի աղբիւրէ օգտուեցէք հիւանդութիւն, վիրտ, ձախորդութիւն և անյաջողութիւն խափանելու և զարմանելու համար : Սակայն երբ օգնութեան ամէն տեսանելի տեսակներ պատրաստ ըլլան, գիտցէք թէ ձեր յաղթանակի հաւանականութիւնն յանչափս պիտի աւելնայ, եթէ համարձակ ու աներկիւղ պայքարիք, այդ երգին ոգւով վառուած և զայն ձեր ներքին կեանքը վարող խորհուրդներուն մէջ ամփոփած :

Պիտի չվախնամ : Ամէն առաւօտ որ կ'արթննաք դժնդակ օր մը սկսելու համար, մտային թելադրութեան քաջածանօթ սկզբունքն օգտագործեցէ՛ք՝ միտքը դիտմամբ ուղիղ խորհուրդներով լե-

ցնեցելով: Սկսեք ձեր օրը Սուրբ Գրոց կարգ մը խոստումներ կրկնելով և բերնով, մտքով ու հոգւով զանոնք յեղյեղելով, մինչև որ անոնց ամբողջ զօրութիւնն զգացուի ձեր էութեան մին մի բջիջին մէջ: «Չարէն պիտի չվախնամ, վասն զի դուն ինծի հետ ես:» «Ձեր զօրութիւնը հանդարտութեամբ ու ապաւինութեամբ կ'ըլլայ:» «Հանդարտ կեցէք ու ճանչցէք որ ես եմ Աստուած:» «Զօրաց Տէրը մեզի հետ է, Յակոբի Աստուածը մեր ապաւէնն է:» «Մի վախնար, միայն թէ հաւատա — ամէն բան կարելի է անոր որ կը հաւատայ:» «Գիտեմ թէ որո՞ւ եմ հաւատացեր, և համոզուած եմ որ իմ իրեն աւանդած բանս կրնայ պահել մինչև այն օրը:» «Որ կը քաւէ բոլոր անօրէնութիւններդ, ու կը բժշկէ քու բոլոր հիւանդութիւններդ. որ կը փրկէ քու կեանքդ ապականութենէ, որ կը լեցնէ քու ծերութիւնդ բարութիւնով, ու քու մանկութիւնդ արծիւին պէս կը նորոգուի:» Սկսեք օրն այս խոստումներով որ թնդան ձեր ականջներուն մէջ, երգեն ձեր մտքին զաղտ խորշերուն մէջ և ուժգին տրոփեն ձեր սրտին շարժումներուն մէջ: Գիշերը երբ կը թուլցնէք ձեր յոգնած մկաններն ու խոնջած ուղեղը, որպէս զի քնանաք, կրկնեցէք այս նոյն խոստումները որպէս զի ստանաք ձեր վերջնական պարտուպատշաճ տրամադրութիւնը և կրէք անոնց առողջարար ու խաղաղարար ազդեցութիւնը քունի բոլոր ժամերուն մէջ:

Անկարող եմ ձեզի ամբողջովին բացատրել օգուտն այս խրատին, եթէ հետեւիք ասոր: Բայց կրնամ շատ բան յայտնել, իմ տեղեկագիրս երկար փորձառութեան արդիւնք է և քաղուած բազմա-

զբաղ ու կորովի կեանքէ մը, ուր տեսնելի և անտեսանելի ամէն օգնութիւններ հարկ եղան և փորձուելով ապացուցին այն բարձր արժանիքը որոնց վրայ այժմ կը ծանրանամ: Աստուածային այս խոստումներուն վրայ լրջութեամբ, հաստատամտութեամբ և հաւատքով խորհրդածելու ունակութիւնը, միանգամ կազմուելէ ետեւ, հրաշալիք կը գործէ: Երբեմնի երկչոտ ու յուսահատ հոգիներ կ'առաջնորդուին ըսել, «Այսպիսի բան մը ամենեւին տեսած չենք:» Առողջութեան, մտային կարողութեան և նկարագրի վրայ այս ունակութեան ճշմարիտ արդիւնքները, ի սկզբան փափուկ ու աննշմարելի թուելով հանդերձ, հետզհետէ կ'արձանագրուին ներքին կեանքին վրայ մինչև որ աւելի լայն ու աւելի հիմնաւոր ազդեցութեամբ կը յայտնուին ամբողջ կեանքի գործերուն համար: Այս է ինչ որ Սաղմոսերգուն ըսաւ: Կատարելապէս տեղեակ էր ան թէ կեանքն ամբողջ կանանչ արօտ և հանդարտ ջուր պիտի չըլլար, թէ պիտի ստիպուէր շուքի ձորերու մէջ քալել. սակայն, ինչ ալ պատահէր, պիտի չվախնար ընաւ: Այն մարդը որուն ներսի հոգին այսպիսի խորհուրդներով լեցուած ու գրաւուած է՝ հիւանդութեան յարձակումներու դէմ զօրեղապէս ամրացած կ'զգայ ինքզինք: Երկրորդ, բարձր ակնկալութիւններ իբր հիմնական ընտրութիւն ձեր խորագոյն և լաւագոյն եսին — «Ձեր հաւատքին պէս ըլլայ ձեզի:» Սուրբ Գրոց լեզուն գրեթէ միշտ մեծ ակնկալութիւններու լեզուն է, միակ պայմանն ըլլալով մարդոց ընդունելու պատրաստականութիւնը: «Լայն բաց քու բերանդ, և զանկա ես պիտի լեցնեմ» — նիւթ

չպակտիր Տէրոջը քով: «Աստու զիս փորձեցէք, կ'ըսէ զօրաց Տէրը, ձեր նուիրումը կատարեալ ըրէք, և տեսէք թէ արդեօք ձեզի երկնից պատուհանները չե՞մ բանար ու ձեզի օրհնութիւն թափեր, այնպէս որ անոր բաւական տեղ չըլլայ:» «Շիտտիկ կայնեցէք, ձեզուներ բարձր է» — ձեր գլուխն անոր չէք դարներ: Ձեր հաւատքին, ձեր պատրաստութեան, յօժարութեան, տարողութեան պէս ըլլայ ձեզի: Անստոյգ կամ անիրական հանգամանք չունի այս — մարդիկ մեծ մասամբ կ'ըլլան ինչ որ կը յուսան ըլլալ այն թաքուն հաւատքով, որ միշտ ի յայտ չգար պաշտօնական դաւանանքի մէջ, այլ՝ կեանքը կառավարող յարատե տենչերը ձեռնարկելու մէջ: Ձեր ակնկալութեան ամուր գրկին մէջ առէք այս Փրկիչական բնութիւնը, ջերմապէս ամենաբարին հայցելով անոր համար, և ահա ձեր հաւատքին պէս պիտի ըլլայ ձեզի:

Այն մարդիկը որ շարունակ կ'ակնկալեն վարակուիլ ընթացիկ ամէն հիւանդութիւններէ՝ քիչ անգամ կը խաբուին, ընդհանրապէս կը վարակուին ամէնէն: Անոնք որ միշտ անուշողի և երկիւղի մէջ կ'ապրին՝ գրեթէ միշտ կը տեսնեն իրենց յոռեգոյն երկիւղներուն ոչ թէ ամբողջութեան, չափազանցութիւն պիտի ըլլար այդ անշուշտ, այլ կարեւոր մէկ մասին իրականացումը: Տակաւ առ տակաւ իրենց ակնկալութեան համեմատ կ'ըլլայ իրենց՝ իրական փորձառութեան մէջ:

Միւս կողմէ, ուշիւ բժշկին, կիրթ հիւանդապահին, հաւաստարակչոեալ մտքի տէր հասարակ մահկանացուին հանդարտ, անսրբով վստահութիւնը պողպատեայ զրահի պէս է հիւանդութեան

ամէն յարձակումներու դէմ, մինչ իւրաքանչիւրն արիւար իր գործին կը պարապի: Իրենց հաւատքին պէս կ'ըլլայ իրենց, և արդիւնքը ահագին տարբերութիւն ունի: Եթէ ամէն ոք ունակութիւն ստանար հոս հոն երթալու՝ ԻԳ Սաղմոսի սա ընտանի խօսքերը — «Չարէն պիտի չվախնամ, վասն զի Դուռն ինծի հետ ես: Չարէն պիտի չվախնամ, վասն զի Դուռն ինծի հետ ես» — կրկնելով բերնով և մտքին ու սրտին մէջ խոր դրոշմելով, չեմ ըսեր թէ պիտի կրնար բոժոժաւոր օձերու քով պառկիլ կամ ճախճախուտի տենդաբեր ջուր խմել առանց վնասուելու, այլ թէ քաջառողջ ապրելու իր հաւանականութիւնը մերթ երեսուն անգամ աւելի պիտի ըլլար, մերթ վաթսուն և մերթ հարիւր: Բարձր, բարձր ակնկալութիւն սնուցէք, ամենալաւին սպասեցէք, ամենալաւին յուսացէք, ամենալաւին ձգտեցէք, և ձեր հաւատքին պէս ըլլայ ձեզի:

Երրորդ, անխախտ հաստատամտութիւն իբրեւ անդրդուելի դիրք ձեր կամքին — «ով կից, քու հաւատքդ մեծ է, քու ուզածիդ պէս ըլլայ բեզի:» Ահաւասիկ մայր մը, որու դուստրը կը տառապէր ջղային այն ախտերէն միով — այժմու բառով լուսնոտութեամբ — որոնք ցայսօր ի դերեւ կը հասնեն յաճախ մեր լաւագոյն բժիշկներուն ճարտարութիւնը: Գիտական ախտաճանաչութեան անտեղեակ այն ժամանակի մարդոց, մինչ կը տեսնէին աղջկան տանջանքն ու գելուսները, կը թուէր թէ «դէն սաստիկ կը չարչարուէր» ան: Լաւագոյն մեկնութիւնը զոր կրնաին տալ այդ վիճակին՝ սա էր թէ աղջկան հերոսականորէն թշնամի չար ոգի մը կը չարչարէր խեղճ աղջիկը:

կինը Երբայցեի չէր, Բանանացի էր: Բայց համարձակ եկաւ Գրիստոսի և ըսաւ, «Որդի Դաւթի, ողորմէ ինծի, ողորմէ զաւելիս:» Ոչ միայն հեթանոս էր, այլ և աղմկարար ու անպատկառ: Աչակերտներն ըսին, «Արձակէ ատիկա:» բայց ան ա՛լ աւելի եռանդով կ'աղաղակէր Գրիստոսի: Այն ատեն Յիսուս մեղմով ըսաւ անոր, «Ես ուրիշի մը չղրկուեցայ, բայց միայն Իսրայէլի կորսուած ոչխարներուն:» Սակայն կինը չընկրկեցաւ. նորէն եկաւ ու աղաղակեց, «Տէր, օգնէ ինծի:» Յիսուս, աւելի փորձելու համար անոր հաստատամտութիւնը, ըսաւ, «Աղէկ չէ տղոց հացը առնել ու չուներուն ձգել:» Իսկ կինը պատասխանեց, «Այո, Տէր, վասն զի չուներն ալ իրենց տէրոջ սեղանէն ինկած փշրանքներէն կը կերակրուին — փշօ՛ւր մը տուր ինծի Աստուածային օգնութենէն:» Անոր հաստատամտութիւնը ցատկեց անցաւ ցեղի և հեռաւորութեան ամէն պատուարներէն, երկարատե ու ցաւագին հիւանդութեան մը բոլոր խոչընդոտներէն: Եւ Յիսուս պատասխանեց. «Ով կին, քու հաւատքդ մեծ է, քու ուզածիդ պէս ըլլայ քեզի:» Հաստատ կամքով յայտնուող հաւատքը յաղթանակ տարաւ «և նոյն ժամէն անոր աղջիկը բժըկուեցաւ:»

Եթէ, ձեր միտքն ու հոգին Աստուծոյ հետ հաշտ և, որչափ կրնաք, լիովին ուղիղ յարաբերութեան մէջ պահելով ելլէք և ըսէք Աստուծոյ անունով, «Առողջութիւն ըլլայ,» և անյողդողդ կամքով, վստահութեամբ և յուսով կրկնէք ու յեղյեղէք զայս, ձեր ներքին կեանքին այս գործողութիւնն իսկ հրաշք կը գործէ: Չեմ ըսեր թէ ոչ մէկ հի-

ւանդութիւն կրնայ դիմադրել ձեզի, վասն զի ամենակարող չէք, այլ կ'ըսեմ թէ աշխարհի բոլորի մեծ ոյժերէն մին շարժման մէջ կը գնէք:

Մեր չուրջ ամէն կողմ մարդիկ կան որ դադարած են իրենց տկարութիւններուն վրայ խօսելէ, խորհելէ և իրենց անձերուն վրայ խղճալէ, և կ'ըսեն վերոյիշեալ կերպով, «Առողջութիւն ըլլայ,» և առողջութիւն կ'ըլլայ: Վերջապէս իրենց ուզածին պէս կ'ըլլայ իրենց: Երբ մարդիկ իրենց աչքը բարձր, ազնիւ, օգտաւէտ բանի մը վրայ յառնեն՝ իրենց հաստատ կամքը Աստուծոյ նպատակին հետ լծորդելով և արիաբար ու անդադար ըսեն, 'կ'ուզենք, կ'ուզենք, կ'ուզենք, կը գնեն իրենք զիրենք զիրքի մը մէջ, ուր աւելի յաղթական կը հանդիսանան՝ մեզ սիրողին ձեռամբ:

Ինչ որ այս մասին կը քարոզեմ՝ ջանացած եմ անձամբ գործադրել, և կ'զգամ թէ բաւական փորձառութեամբ խօսելու իրաւունք չահած եմ: Երբեք եղած չեմ մին անոնցմէ, որոնց համար կ'ըսէ Ինչ Մաքլարըն թէ «այնքան վայրագօրէն ու չարաչար առողջ են որ բնաւ ճշմարիտ կարեկցութիւն չունին իրենց կեանքերն իսկ ազատելու համար կռուողներու հանդէպ:» Ես երբ ծնայ, զօրաւոր մանկիկ մը չէի, և շատ տարիներ ֆիզիքապէս տառապեցայ, և դեռ կը տառապիմ քանի մը տկարութենէ: Սակայն իբր քսան տարի առաջ սորվեցայ աւելի լաւ կռուիլ, և քանի մը նոր զէնք ստացայ: Սկսայ գործադրել տարբեր դրութիւն մը, որով շարք մը յաղթանակներ չահեցայ: Հիմա եկեղեցւոյ մը գործօն հովիւն եմ աւելի քան տասնեկնը տարիէ ի վեր, որոնց միջոցին բնաւ ժամադրութիւն մը չկորուսի հիւանդութեան պատճառով:

Այս ձմեռ տասնևութ տարի եղաւ այն օրէն ի վեր, երբ առաջին անգամ լսեցի կրիբ կոչուած հիւանդութեան վրայ, որ այն ժամանակ համաճարակի հանգամանք առած էր: Եթէ կարենայի յիշել ամէն ինչ որ այդ հիւանդութեան վրայ կը պատմուէր տառապողներու կողմէ, վստահ եմ թէ պիտի կրնայի անոր բնական պատմութիւնը գրել՝ կարգաւ բոլոր ախտանիշները տալով և բոլոր դժբախտ հետեանքները թուելով: Այս անվերջ նկարագրութիւններն օգտակար չէին անոնց որ ցաւազկին մանրամասնութիւնները կը պատմէին: Երբեք իմաստութիւն չէ աննպատակ խօսիլ, և եթէ մէկն իր նեղութիւններուն վրայ որոշ ու օգտակար տեսակէտով մը չխօսիր իր բժշկին, հիւանդապահին, հովուին կամ ընտանիքի մէկ անդամին, լաւ է որ բնաւ չխօսի անոնց վրայ:

Սակայն այնքան վարակուածներ այցելած և այնքան խօսքեր լսած ըլլալով հանդերձ ես երբեք չհիւանդացայ կրիբով, երբեք ալ չեմ սպասեր հիւանդանալ: Անկեղծ հնազանդութիւն առողջութեան Աստուածադիր օրէնքներուն որ Տաճարաբանայ Պատուիրանին չափ նուիրական են, ուղիղ խորհուրդներ անուցանելու սովորութիւն, անդորր հաւատք և հաստատամտութեան քիչ մը կարողութիւն, մինչև ցարդ բաւական եղան զիս պահպանել այս մասնաւոր հիւանդութեան յարձակումներէն: Հաստատ որոշեցէք թէ առողջ պիտի ըլլաք, երեկոյին այդ գաղափարով անկողին մտէք և այդ գաղափարով ելէք առաւօտուն, ձեր հետ կրեցէք զայն, ինչպէս կը կրէք ձեր դէմքն ու ձեռքերը — և անա պիտի գտնէք թէ ձեր ուղածին պէս կ'ըլլայ ձեզի:

Վերջապէս հաւատք ունեցէք Աստուծոյ վրայ իբրև մեր կեանքերուն զերագոյն Բարեկամին ու Օգնականին վրայ: «Աստուծոյ հաւատք ունեցէք,» ըսաւ Յիսուս իր դողդաղացող աշակերտներուն, և թէև զանոնք առանց քսակի և պարկի զրկեց, այս նոր ու բարձր հաւատքին մէջ ուր հաստատած էր զիրենք՝ գտան անոնք անձնական կազդուրման տեսական աղբիւր մը և հանրօգուտ ծառայութեան առատ միջոցներ:

Արեւելեան քաղաքի մը մէջ հիւանդանոց մը կայ, որու քովէն կ'անցնէի ես շատ անգամ, և ամէն անգամ կը խրախուսուէի միմիայն վեր նայելով: Հիւանդանոցն աղիւսակերտ է. սակայն ճակատն ունի կճեայ լայն տախտակ մը, որու վրայ ոսկի տառերով գրուած են սա պարզ բառերը. «ՍՍՏՈՒԾՈՅ ՀԱՒԱՏԱՑԷՔ»: Բրիստոնէի հիւանդանոց է, ինչպէս կը հասկնաք: Պատգարակներով կամ սիրելիներու օգնութեամբ հոն բերուող հարիւրաւոր տառապեալներ այդ բառերուն նայած են դռնէն ներս մտնելու պահուն: Վստահ եմ թէ այդ բառերը նոր արիութիւն տուած են բազմաթիւ անձկոտ սիրտերու: Հարիւրաւոր տառապեալներ բուժուած են հոն մարդկային խելքի և մարդկային սիրոյ գործակցութեամբն այն բուժիչ ոյժերուն հետ, որոնք բոլորովին Աստուածային են: Վերստացուած առողջութեան վրայ ուրախանալով մեկնելու պահուն թերեւս դարձեալ նայած են այն ոսկետառ բառերուն և աւելի խորապէս չնորհակալ եղած՝ Աստուծոյ, որ իր ընտրեալ զաւակներուն հետ գործած էր իրենց առողջացման համար: Աստուծոյ հաւատացէք: Լաւ խօսք է այս՝ բժշկութեան

նուիրուած հաստատութեան մը ճակատը կամ անհատական ընտանիքի մը պատերուն վրայ քանդակուելու և կամ մարդկային սրտի վրայ խորապէս զրոյմուելու համար: Յաւիտեան մատնացոյց կ'ընէ անսպառ օգնութեան ստոյգ աղբիւր մը:

Յաճախ վախցած ենք արիաւար հետապնդել վաղեմի Քրիստոնէութեան այն պարզ, ինքնատիպ ու հոգեւոր զօրութիւնը, որ առաքեալներուն օրով հիւանդները կը բուժէր և միեւնոյն ժամանակ հոգին մեղքէ կը փրկէր: Սակայն օգտակար պիտի ըլլար զայն որոնել կամ հետապնդել, եթէ նոյն իսկ փորձէինք ու չյաջողէինք գտնել: Բայց շատեր կարգ մը մոլեռանդներու կոյր առաջնորդութեամբ սա համոզման եկած են թէ, եթէ փորձեն իրապէս ապաւինիլ սա հաւատքին թէ Աստուած կարող է ուղղակի բժշկել, այդ իսկ փորձով նիւթական ուէ դարման գործածելու ամէն իրաւունք կը կորսնցնեն: Ահաւասիկ զուտ զրախօսութիւն մը: Ամենակարն այնքան դիւրագգած է որ իր հոգեւոր օգնութիւնը զլանայ, որովհետեւ հիւանդը կը գործածէ նաև նիւթական դարման մը, զոր ինք յատկապէս իր զաւակներուն պէտքին համար ստեղծեց: Այդ նեղմիտ մարդիկն իրաւունք չունին կարծելու թէ Աստուած ալ իրենց պէս է:

Բայց կ'ըսուի մեզի վճռական չեչուով մը թէ ընտել յիշատակութիւն չկայ որ Յիսուս երբեք դեղ գործածեց: Այո, չկայ: Յիշատակութիւն չկայ նաև թէ Յիսուս երբեք վերելակ կամ հեռաձայն գործածեց: Սակայն յիմար պիտի ըլլայ մարդ մը, որ այսօր յամառի սանդուխներէն վեր ոտքով ելլել բարձր շէնքի մը մինչև զագաթը, կամ քալելով երթալ

կատարել իր բոլոր գործերը, ըսելով թէ Յիսուս ընտել վերելակ կամ հեռաձայն չգործածեց: Երբեմն դեղ մը զոր Աստուած ստեղծած և մարդիկ սորված են գործածել՝ արդիւնք մը կու տայ աւելի դիւրաւ ու աւելի արագ քան զոր կարելի է ստանալ (եթէ երբեք կարելի է ստանալ) զուտ մտային ու հոգեւոր ոյժերով: Յիմար է արդարեւ այն մարդը, որ թեթեւութեամբ կը մերժէ այդպիսի դեղ մը:

Դարձեալ, այն մարդիկը որ խստիւ կը պախաւակեն դեղերու գործածութեամբ հիւանդութեան ժամանակ, ամէն ալ օճառ կը գործածեն: Արդ, օճառը դեղ է, դեղի միջերանցներու մէջ կը ծախուի և քիմիական ազդեցութիւն ունի: Եթէ մարդ մը առատ տաք ջուր և բաւական ժամանակ ունենայ, կրնայ իր ձեռքերը, երեսը և հագուստը լուալ մաքրել առանց օճառի: Բայց այս աւելի արագ ու դիւրաւ կը կատարուի օճառով: Ուստի ամէն ողջամիտ մարդիկ կը գործածեն այս դեղը զոր օճառ կը կոչենք: Անոնք իսկ որ հիւանդութիւն բուժելու համար դեղի գործածութեան դէմ կը զայրանան՝ օճառ կը գործածեն առանց ըստ երևութին զգալու թէ ո՛րքան ծիծաղելի կ'ընեն իրենք իրենք այս անհետեղականութեամբ:

Աստուծոյ հաւատացէք ուրեմն առանց վախնալու թէ ձեր հաւատքը կ'անպատուէք բոլոր այն օգտակար միջոցները գործածելով, զորս ինք ստեղծած է մեր օգտին համար: Աստուծոյ հաւատացէք, և օգտագործեցէք ամբողջ այն օգնութիւնը զոր կրնաք Անտեսանելիէն ստանալ ձեր կատարեալ բուժման համար:

Յիղիքական բաներու մէջ մեղի օգնելու Աստ-

ուածային յօժարութիւնը մեր երեւակայածէն շատ աւելի է: Ինչ ինչ մարդերու մէջ յանդուգն ու խիզախ այն ենթադրութիւնները կ'ըլլան, որոնք միշտ լուրջ հետազօտութեան և ստուգելի գիտութեան նախաքայլերն են և յաճախ կը խրաչեցնեն զգոյշ ու լրջախոս միտքերը: Բայց առաջ աստղադիտութիւն չնշաւ, այլ աստղահմայութիւն, վասն զի աստղերուն մարդոց ազդած ա՜նը, զարմանքը և հետաքրքրութիւնը ամէն տեսակ երեւակայութիւններու ծնունդ տուին: Ասոր տակաւ առ տակաւ յաջորդեց ճշգրիտ գիտութիւն մը, որ հիմա կը քարտիսագրէ մոլորակներուն շրջանները, կը չափէ աստղերուն իրարմէ և մեզմէ հեռաւորութիւնները, կը կշռէ անոնց ահագին զանգուածը և իր լուսապատկերային տարրալուծումով կը բնորոշէ անոնց նոյն իսկ վառելանիւթը: Առաջ սարքագիտութիւն չեղաւ, այլ՝ ալքիմիա, որու յամառ ջանքն էր ստորին մետաղները թանկագին ոսկիի փոխարկել և ամէն տեսակ կախարդութիւն ընել: Այս պատճառսեց ճամբան այն ճշգրիտ գիտութեան, որ այսօր ամբողջ ժողովուրդներ երախտապարտ կ'ընէ՝ կարեւոր արդիւնքներ յառաջ քերելով տարազագործութեան և երկրագործութեան, հիւանդութիւններու դարմանման, նաև ժողովրդին առողջութիւնը պահպանող առողջապահական տնօրինութիւններու մէջ:

Նմանապէս «Քրիստոնէական Գիտութիւն», «Ճշմարտութեան Տուն», կամ «Նոր Խորհուրդ» կոչուած շարժումներն արդի կեանքի աստղահմայութիւնը և ալքիմիան են և աշխարհի ուշադրութիւնը կը դարձնեն այնպիսի կողմ մը, ուր օգտա-

կար հետազօտութեամբ ի մօտոյ ի լոյս պիտի հանուին այնպիսի բաներ որոնց վրայ դադափար իսկ չունինք: Պէտք չէ որ խաբուինք կամ խրաչինք յայտնուած յանդուգն կարծիքներէն կամ խիզախ յաւակնութիւններէն: Պէտք չէ որ արհամարհենք մեր զգայարանները, կամ ընենք այնպիսի յայտարարութիւններ որ ճշմարիտ չէին ի սկզբան, ճշմարիտ չեն այժմ և ճշմարիտ պիտի չըլլան յաւիտեան: Պէտք է որ ցորենը յարգէն զատենք և ապա ցանենք համբերատար, ուշիմ և համակրալից աշխատութեան աղէկ հողի վրայ, ուր մարմնական կորով պիտի արտադրէ մերթ մէկի տեղ երեսուն, մերթ վաթսուն և մերթ հարիւր:

Պէտք է որ մտաւոր ու հոգեւոր միջոցներով տրամադրելի ամէն օգնութիւն գտնենք ու օգտագործենք կատարեալ առողջութիւն ստանալու և պահպանելու համար: Եւ այս ձեռնարկին մէջ պէտք է որ զգանք թէ Ան որ ժամանակաւ Գալիլեայի Ծովուն եզրը կենալով վհատած նաւորդներու, համակրալից ու վստահ շեշտերով, իրենց ֆիզիքական պէտքերուն վրայ խօսեցաւ, դեռ մնդի հետ է և մեր կողմն է յաւիտեան: «Տղաք, առողջութիւն ունի՞ք,» կը գոչէ անոր ձայնն այս ժամուն. «ձեր յոյսը, հաւատքը և կամքի զօրութիւնը աջ կողմը ձգեցէք ու պիտի գտնէք:» Եւ երբ այդ կողմը գտնուած տրամադրելի օգնութեան բովանդակ չափն իմանանք, առաքեալին պէս պիտի ըսենք նորոգ ու խորին երախտագիտութեամբ, «Անիկա Տէրն է:»

Յաւալի սխալ մը պիտի գործէք, եթէ անտեսէք ծովափը կեցող համակրալից այդ էակը, որ ձեզ կը

դիտէ մինչ գիշերները մինչև լոյս և ցերեկները մինչև իրիկուն կը պայքարիք դուք մարդկային տըքնութեան ծովուն վրայ, կամ կը մաքառիք սոսկալի հիւանդութեան մը յարձակումներուն դէմ, յաճախ ոչինչ ճաշակելով: Խորհրդի, զգացման, բարոյական գործի և մարմնական առողջութեան արժանավայել մակարդակէն շատ վար պիտի ապրիք, եթէ անտեսէք անոր օգնութեան առաջարկը: Երբ սա հարցումը գայ, «Տղաք, կը գտնէ՞ք ձեր սրտի խորագոյն բաղձանքներուն կատարումը,» պիտի ստիպուիք «Ոյ» պատասխանել: Ուրեմն զայն փնտռեցէք ամէն ծովափի վրայ: Անոր համակրալից ձայնին մտիկ ըրէք: Անոր պատուէրին համեմատ ձգեցէք ձեր աշխատութեան ուղկանը, վաճառելի աշխատութեան աշխատութեան կը հետեւի, Աստուած կը բերէ մեզի նոր հաւատարմք մը թէ ինք գիտէ բոլոր այս պէտքերը և յօժար է մեզի օգնել մեր բարձրագոյն յոյսերը պսակելու համար: Կատարեալ առողջութիւն ստանալու և պահպանելու համար մտային ու հոգեւոր այս օժանդակները գործածելու ձեռնարկին մէջ երբեք չենք կրնար դատին օգտակար ըլլալ ուէ կեղծիքով կամ խաբէութեամբ: Տեսած եմ ես լաւ կերակրուած, լաւ հագուած մարդիկ, որ գունաւոր ապակիով զարդարուն պատուհաններու ետին հանգստաւէտ բաղձոցներու վրայ նստած և, իրենց ողջմտութեան վկայութեան դէմ, անիրականին իրականութեան հաւատալու յամառ փորձերէն մտովի մոլորած, կ'ըսեն թէ «մեղք, հիւանդութիւն, ախտ, աղքատութիւն և մահ իրականութիւն չեն: Ամէն ինչ

բարի է և ամէն ինչ Աստուած է: Աշխարհի մէջ ամէն բան սիրուն է բոլորովին, և մենք նմանապէս:»

Շատ խնայողիտական տեսութիւն է այս: Եթէ աղքատութիւն, հիւանդութիւն չկայ, հարկաւ պիտի չհրաւիրուինք ուէ դրամ տալ տուն, հիւանդանոց, նպաստամատոյց ընկերութիւններ կամ բարեգործական ընկերակցութիւններ պահելու համար: Բայց ճշմարիտ չէ, սուտ յայտարարութիւն է այս, որ չի թաժ ու դատել չգիտցող տաճնակներով անձերու վարել կու տայ ինքնահաճ, ինքնակեղծ, ինքնագոհ կեանք մը, չըջակայ ակներև կարօտութիւններուն բարոյապէս անտարբեր: Մեղքն իրողութիւն է: Քսան տարեկանէ վար պատանիներ կադի խողովակի կտորներով մարդու գանկ կը ջախջախեն զողութեան համար: Ոճիւրն իրողութիւն է: Մարդիկ որ երկու ոտքի վրայ ուղիղ կը կանգնին և որ ամէն ուրիշ նկատումով սակայն աւելի ստորին են քան չորքոտանիները՝ ոճիւրներ կը գործեն մանկամարդ կիներու պատուին և անարատութեան դէմ: Աղքատութիւնն իրողութիւն է, բիրտ, դաժան և յամառ իրողութիւն, անողք թշնամի՝ իր կրուկին տակ հեծողներու մարմնական, իմացական ու բարոյական բարօրութեան: Չենք կրնար վաճառել զայն խոշոր, անիմաստ սպառնալիքներով կամ ուէ ախմար կեղծիքով թէ անդոյ է այն: Կրնանք միայն թեթեւցնել բարեսիրտ, խելացի և յարատեւ ծառայութեամբ: Հիւանդութիւն և մահ յաճախադէպ իրողութիւններ են, որ իրենց ետեւէն վիշտ կը բերեն թէ՛ ցնորական հայեացքներու յարածներու և թէ՛ հինգ զգայարաններու

վկայութեան տակուին հաւատ ընծայողներու տու-
ները: Չինք կրնար աշխարհի նեղութիւնները ջրն-
ջել՝ անոնց անիրականութեան վրայ բարբառնելով:
Պէտք է աներկիւղ դիմագրաւել փորձառութեան
իրողութիւնները, միանգամայն բանաւոր վստա-
հութիւն ունենալ օգնութեան այն միջոցներուն
վրայ որոնք շատ անգամ անտեսուած են անտե-
սանելի ըլլալով:

Այն քաջարի պարկեշտութեամբ ուրեմն, որ
բանէ մը չփախչիր և բան մը չծածկեր, առէք աւե-
տարանի այս դեղերը — ուղիղ խորհուրդներ, բարձր
ակնկալութիւններ, անդրդուելի հաստատամտու-
թիւն, հաւատք առ Աստուած — և գործածեցէք
առողջական աւելի կատարեալ ու մնայուն վիճակ
մը ունենալու համար: Իրար խառնեցէք, լաւ շար-
ժեցէք զանոնք և առատօրէն գործածեցէք: Պէտք
չէ որ խնայողաբար չափէք կաթիլի շիշով կամ
թէյի դգալով: Վնասակար ոչինչ կը պարունակեն
անոնք: Առատութեամբ տոէք, այնչափ որչափ
կրնաք: Ձեզի օգուտ կ'ընեն և միայն օգուտ:

Թէև բոլորովին առողջարար են անոնք, չեմ
ըսեր թէ համայնաբուժ են գոյութիւն ունեցող
ամէն ցաւի համար: Այս դեղերուն օգնութեամբ
իսկ չենք կարող վանել ամէն ցաւ, հիւանդութիւն
ու մահ: Մէկը որու ուղիղ խորհուրդները, բարձր
ակնկալութիւնները, անդրդուելի հաստատամտու-
թիւնը և առ Աստուած հաւատքը բոլորովին կը
զլէին ամէն ինչ որ կարելի է մեղի երեք ակնկա-
լել այս աշխարհի մէջ, տառապեցաւ: «Իր չարա-
բանքներէն հնազանդութիւն սորվեցաւ,» կ'ըսէ
Սուրբ Գրիգոր: Եթէ ուէ երազայոյզ մարդ ըսէր

անոր առջև թէ մեղք, հիւանդութիւն և մահ իրա-
կանութիւն չեն, բոլորովին առողջ մտքի տէր պի-
տի չնկատէր դայն: Երբ ամբարիշտ մարդիկ անոր
ոտքերն ու ձեռքերը գամեցին և նիզակով անոր
կողը խոցեցին, չարչարուեցաւ ու մեռաւ ան:

Նմանապէս, եթէ անգութ արկածի մը ենթար-
կուիք, կամ եթէ ձեր կարողութենէն վեր գործով,
հոգով ու անձկութեամբ ծանրաբեռնիք, պիտի տա-
ռապիք դուք և թերևս ցաւազին հիւանդութիւն
մը պիտի կրէք: Եւ ժամանակ պիտի գայ, երբ
ամէնա ալ պիտի տառապինք ու մոռնինք: Ապրելով
ներկայ պայմաններու տակ, այսինքն խուռնամբոխ
քաղաքներու մէջ ուր մեր ուտեստն ու ջուրը շատ
անգամ ախտաբեր են և ուր օդը զոր կը շնչենք՝ փո-
խանակ առողջութեան ծառայելու հիւանդութեան
կը նպաստէ երբեմն, հակառակ ամէն զգուշութեան՝
կարգ մը հիւանդութիւններ անխուսափելի են:
Նուաղեցուցէք անոնց ծաւալը քաղաքային առող-
ջապահութեան իմաստուն տնօրինութիւններով և
անձնական նախազգուշութեան ամէն կարելի մի-
ջոցներով, և դարձեալ բնակչութեան այնինչ մասը
երբեմն պիտի հիւանդանայ տարւոյն ընթացքին մէջ:

Եւ նոյն իսկ մեր լաւագոյն բնութիւնը երբեմն
առիթ կ'ըլլայ կենսական ոյժի սպառման: Իր դա-
ւալներուն բարեկեցութեան, դաստիարակութեան
և ընկերային դիրքին համար հօր մը բոլորա-
նուէր ջանքը և անոնց ապագային համար իր վա-
յելածէն աւելի լաւ պատրաստութիւններ տեսնելու
իղձը կը մղեն զինք այնպէս չափազանց աշխատիլ
որ ուժասպառ կ'ըլլայ: Շատ մայրեր իրենց կենսա-
կան ոյժը այնպէս առատօրէն կը վառնեն իրենց

զաւակներուն համար որ վատառողջութենէ աւերուած կեանք մը կը տանին ընդ քարշ: Եւ շատ ուրիշներ, սիրելիներու պայքարներուն ի տես, այնքան անվերապահօրէն զոհողութիւն կը կրեն որ իրենց կեանքի ոյժերը կը նռնազին: Որչափ ալ լաւ շարժինք կամ գործենք, տակաւին ճշմարիտ կը մնայ սա իրողութիւնը թէ ստեղծուածներուն մէկ մասը իր կեանքին մէջ երբեմն կը հառաչէ ու ֆիզիքական ցաւ կը քաշէ:

Բոլոր այս անխուսափելի ցաւերն իրենց վարձքերն ու օգուաններն ալ ունին: Եթէ տեսնող աչք, լսող ականջ և իմացող սիրտ ունէիք, մեծարժէք բան մը քաղեցիք ձեր վերջին տկարութենէն: Բժշկական ծախքի ծանր հաշուեցոյցի մը հետ զայլոյթի սովորական զգացում մը չբերաւ լոկ: Չանցնիր այն առանց ձեզ օրհնելու: Բերաւ ձեզի ինչ որ Սաղմոսերգուն կ'անուանէ ձեր ամբողջ էութեան ընդլայնումը և ճոխացումը, երբ կ'ըսէ, «Նեղութեան մէջ զիս ընդարձակեցիր»:

Երբ կը կոչուիք անկողնի ծառայել ամիսներով, կամ տաղտկալի շարժումներ անցընել հիւանդանոցի մէջ, կամ անքուն մնալ գիշերներով ու լուռ առանձնութեան մէջ լսել ժամերուն դանդաղ զնացքը, կրնաք, եթէ ուզէք, մտքի և սրտի բարձր յատկութիւններու փոխարկել այս ամէնը: Կրնաք հասնիլ այն կէտը, ուր ձեր համակրական զգացումները կ'երթան, որպէս երբեք չէին գացած հարդ, դէպ ի համբերութեամբ տառապողներու ամբողջ բանակը: Կրնաք սորվիլ նորոգ գործով մը մտածել անոնց վրայ, որոնք իրենց ցաւերուն մէջ չեն վայելեր այն հանդիսան ու սիրտնաբեր զոր

դուք ունիք: Կրնաք նոր ոճով մը գնահատել իրենց նեղութիւններուն մէջ իրարու օգնող խելճերու հաւատարմական և անձնուրացական հերոսութիւնը: Կրնաք նեղութեան այդ չըջանէն այնպէս անցնիլ որ աշխարհի նեղութիւններուն հանդէպ ձեր ամբողջ գիրքովն ընդարձակուիք դուք:

Երբ յաջող ու երջանիկ ենք և կրնանք օրը երեք անգամ ուտել և գիշերն ութ ժամ քնանալ, առաւօտուն սովորական ժամուն հանրակառք մտնել անխափան՝ մեր գործատեղին երթալու համար և աշխարհի գործին մէջ մեր բաժինն ամբողջովին կատարել և հրճուիլ առոր համար, կրնանք այնպէս խորհիլ թէ մեր կեանքը պարփակող այս մօրմինն անառիկ բերդ է: Կրնանք կարծրանալ և անզգայանալ այն անձերուն հանդէպ որ ծանր պարագաներու տակ կը պայքարին և երբեմն մէկ երկու ամիս կը կքին ֆիզիքական պարտութիւն կրելով: Եթէ ունէ անձի սիրտն սկսած է փոքրկանալ, կարծրանալ և անզգայանալ հաճելի փորձառութիւններու շարքով, թերեւ կարելի չէ որ համակրութիւններով աւելի առատ կեանքի մը առաջնորդուի ուրիշ կերպով, բայց եթէ անձամբ ցաւի ու նեղութեան ճամբէն անցնելով: Ուրիշ կերպ ըլլայ թէ չըլլայ, այս է մէկ կերպը: Շատեր այս բովէն կ'անցնին, որպէս զի իրենց մնացեալ օրերուն մէջ քիչ մը կամաց քալեն, բայց համակրական նոր զգացումներով հանդէպ իրենց բոլոր ընկերներուն: Եւ երբ իրենց սրտին կը նային, կ'ըսեն խորին երախտագիտութեամբ, «Նեղութեան մէջ Տէրը զիս ընդարձակեց»:

Բայց, ցուցնելէ ետեւ ըստ երեւութիւն անխուսափելի այդ հիւանդութեան պատճառը և բարոյա-

կան աճման նպաստելու այն բարձր պաշտօնը զոր կրնայ ունենալ, դարձեալ կը պնդեմ ուժգնապէս թէ ամէն անհատի հոմար ոչ միայն պատշաճութեան խնդիր, այլ և բարոյական մեծ պարտականութիւն է բոլոր իր կարելին ընել առողջ, միշտ առողջ և ուրախ ըլլալու համար: Մեր Քրիստոնէական պարտականութեան մէկ մասն է այնպէս հնազանդիլ առողջութեան Աստուածային օրէնքներուն, որոնք նոյնչափ նուիրական են որչափ պիտի ըլլային եթէ իսկապէս Սինայէ տրուած ըլլային բարձրաձայն, մեր ունակութիւններն այնպէս դասաւորել ամենաբարձր արդիւնաւորութիւն ապահովելու նպատակով, առողջութեան նպատակով նիւթական և հոգեւոր ամէն միջոց այնպէս օգտագործել որ ֆիզիքական առողջութեան բուն չափանիշին հասնինք:

Կ'աղաչեմ ձեզի, ինչպէս երբեմն առաքեալն աղաչեց, որ ձեր մարմիններն ընծայէք կենդանի — ոչ թէ կիսամեռ կամ ախտաւոր, այլ կենդանի — զոհ մը, սուրբ, Աստուծոյ հաճելի, վասն զի այս է ձեր բանաւոր պաշտօնը: Արկածներ, ժառանգական դժբախտութիւններ և երբեմն անխուսափելի թուող չափազանց աշխատութիւն հաշուէ դուրս թողլով, մարդոց ստուար մեծամասնութեան հնար է ծառայութեան պատրաստ ըլլալ այնպէս տարին երեք հարիւր վաթսուեւէինգ օր: Եւ այս բարձր առաջադրութեամբ ճամբայ կլկելու պահուն աննկարողելի ոյժ պիտի ստանանք ներքին և հոգեւոր ազդակներէն: Քաջառողջութեան այս աւետարանին համար անիրական կամ չափազանց պահանջներ չեմ ներկայացներ ես: Այլ Աս-

տուծոյ խօսքին և երկարամեայ փորձառութեան ու ընդարձակ դիտողութեան շնորհիւ գիտեմ թէ ուղիղ խորհուրդներ, բարձր ակնկալութիւններ, անդրդուելի հաստատամտութիւն և առ Աստուած հաւատք նպաստաւոր են մեր առողջութեան: Ասոնք կենաց ծառի տերեւներ են ազգերու բժշկութեան ծառայող:

Ամէնդ ալ դիտեցիք թէ կենաց այս ծառն ո՛ւր էր — «Նրա պարակին մէջ»: Կ'աճէր ու կ'ուռճանար իր շնորհաբեր ու դիւրամատչելի ծառայութիւնն ընելով կեդրոնին իսկ մէջ քաղաքին, որու պատերը մեծ ու բարձր են: Կենաց ծառը հեռու չէր հասարակաց կեանքէն: Չէր գտնուեր հեռաւոր պարտէզի մը մէջ միայն, ուր առանձնաշնորհեալներէ զատ ոչ ոք կրնար մտնել: Չէր փակուած ու պահուած ամենախիստ հակողութեան մը տակ, այնպէս որ միայն սակաւաթիւ ընտրեալներ կրնային մուտ գտնել հոն: Հրապարակին ճիշտ մէջտեղն էր, ամէնուն տրամադրելի, և հասարակաց ամէնօրեայ միջավայրին մաս կը կազմէր:

Պէտք չունինք հեռաւոր սրբավայր մը երթալու, կամ խորհրդաւոր զաղտնի աղանդի մը դիմելու, կամ ուրիշներու անխմանալի ծածկախորհուրդ լեզու մը գործածելու, որպէս զի օգտուինք այս օգնութիւնէն: Հոս իսկ, ուր մեր սովորական կեանքի գործը կը կատարենք և մեր հասարակ խելքը կը գործածենք մեր առօրեայ պարտականութիւններուն մէջ, կը գտնենք ահա սքանչելի այս ծառը, որ իր բուժիչ տերեւներով կ'աճի կ'ուռճանայ խուռնամբոխ հրապարակին մէջտեղը: Եթէ առնէք այդ տերեւները և գործածէք առ հասարակ, պիտի օգտուի-

ձեր մարմինը , պիտի օգտուի ձեր հոգին : Արդարեւ
չէք կրնար ամենաբարձր արդիւնաւորութեամբ գործ
ծածել զանոնք մինչեւ որ ձեր բարոյական նպատակներն
ամբողջովին ուղիղ չըլլան : Իրողութիւնն
իսկ թէ Աստուած սուրբ է , թէ Աստուած սէր է՝ կը
պարզէ սա կէտը թէ անոր ամբողջական օգտակա-
րութիւնը հոն միայն տեղի կ'ունենայ , ուր սրբու-
թիւն ու սէր կան : Հետեաբար , ձեր մարմնի տկա-
րութիւնները բուժելու համար ծառին տերեւներն
ուղիղ գործածել ջանալու պահուն , պիտի տեսնէք
թէ պիտի տարուիք նաեւ ուտել ծառին պտուղէն ,
որ ձեզի կու տայ կեանք յաւիտենական :

ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

Արդէն իսկ հրատարակուած

	դահ.
Թիւ 1 ԿՆՈՋ ՄԸ ՀԱԻԱՏՔԸ	25
» 2 ՅՆԾՈՒՄԻ ԵՐԿԻՐԸ	15
» 3 ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐԴԿՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄ	25
» 4 ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ	20
» 5 ԱՃՈՒՄ	25
» 6 ԿԵԱՆՔԻ ԴՊՐՈՅԸ	20
» 7 ՔԱՋԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ԱԻԵՏԱՐԱՆԸ	25

Հետզհետեւ հրատարակելի

Թիւ 8 Ո՞Վ Է ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ
» 9 ՅԻՍՈՒՍ ԻՆՉ ԿՐՆԱՅ ԸՆԵԼ ԶԻՍ
» 10 ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՍԿՋԲՈՒՆՔՆԵՐ
» 11 ՄԵԾ ԸՆԿԵՐԸ
» 12 ՄԱՐԴՈՒ ՄԸ ՀԱԻԱՏՔԸ

ԳԻՆ 25 դահեկան